СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Надежда Гецова Йонкова –

Институт за държавата и правото при Българска академия на науките

за дисертационния труд на Ивалина Маринова - задочен докторант към ИДП

на тема

МАТЕРИАЛНОПРАВНИ И ПРОЦЕСУАЛНОПРАВНИ АСПЕКТИ НА ЗАКОНА ЗА ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМАЦИЯ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”,

в професионално направление 3.6. „Право“

по докторска програма „Административно право и административен процес“

Със заповед № РД-09-44/01.04.2026 г. на директора на ИДП при БАН съм определена за член на Научното жури за защита на дисертационен труд на **Ивалина Маринова** - задочен докторант към ИДП. С решение на научното жури ми е възложено да представя становище.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд от докторант Ивалина Маринова е на тема „**Материалноправни и процесуалноправни аспекти на Закона за достъп до обществена информация“.**

Трудът е в обем 184 страници и е структуриран във въведение, четири глави, заключение и библиография. Библиографията включва 91 заглавия научна литература на български език и на чужд език (от тях 60 на кирилица и 31 на латиница). Съдържа 12 таблици и 8 фигури.

Основната цел на изследването е да анализира състоянието и динамиката на достъпа до информация чрез извършване на задълбочен и всестранен преглед на относимите разпоредби на Конституцията на Р България и Закона за достъп до обществена информация

Структурата на труда е добре балансирана и е логически свързана с поставените основни цели и задачи и напълно съответства на изискванията на разпоредбата на чл. 27,

ал.2, изр. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академични я състав в Република България и на специфичните изисквания на първичното звено, посочени в чл. 42, ал.3 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИДП при БАН.

Първата глава озаглавена „Същност и развитие на правото на достъп до информация“ разглежда развитието на правото на достъп до информация в еволюционен порядък в международноправен, конституционноправен и административноправен аспект. В труда са разгледани съвременните реалности, като е отделено внимание на порталите за отворени данни (единични, централни, публични web-базирани информационни системи), които осигуряват публикуване и управление на информация за повторна употреба в отворен, машинночетим формат заедно със съответните метаданни.

Докторантът потавя акцент върху предизвикателствата, които стоят пред гарантирането на основните права, вкл. и правото на достъп до информация, след приемането на Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект и за изменение на регламенти (ЕО) № 300/2008, (ЕС) № 167/2013, (ЕС) № 168/2013, (ЕС) 2018/858, (ЕС) 2018/1139 и (ЕС) 2019/2144 и директиви 2014/90/ЕС, (ЕС) 2016/797 и (ЕС) 2020/1828 (Акт за изкуствения интелект). Регламентът въвежда цялостна регулация на новите технологии и езикови модели, има за цел да насърчи развитието на ориентиран към човека и надежден изкуствен интелект, като същевременно осигури високо ниво на защита на основните права на гражданите на ЕС.

Втората глава е озаглавена „Материалноправни аспекти на Закона за достъп до обществена информация“. Наред с детайлния анализ на материолноправните разпоредби е направен преглед на съдебна практика на Европейския съд, от която се налага изводът, че достъпът до обществена информация за средствата за масова информация е ключов елемент от гарантирането на свободата на словото и правото на информираност, като същевременно той служи като инструмент за прозрачност и обществен контрол върху дейността на медиите.

Във втория раздел на тази глава е анализирана взаимовръзката между правото на достъп до информация и правото на неприкосновеност на личния живот и обработката на лични данни. Акцент е поставен върху значението на правото на достъп на всяко лице

до документите, които се отнасят до него, утвърдено и в чл. 41, т. 2, буква „б“ от Хартата на основните права на ЕС (2016/С 202/02).

В третия раздел на тази глава е разгледана защитата на търговската тайна при предоставяне на достъп до обществена информация. Акцентира се и върху ключовата роля на презумпцията за надделяващ обществен интерес като ограничение на отказите за достъп, включително при наличие на лични данни или търговска тайна. Важно е значението на търговската тайна, особено в контекста на обществени поръчки и разходването на публични средства. Ограничаването на правото на достъп до обществена информация с цел опазване на служебна обществена информация и търговска тайна, както и при охраняване на интересите на третото лице, е допустимо в случаите, в които не е налице надделяващ обществен интерес.

В четвъртия на раздел на втората глава е отделено внимание и са разгледани въпросите, свързани с обществения достъп до информация за околната среда и както отбелязва дисертантката „*Достъпът до информация за околната среда е самостоятелна и особено значима сфера, в която правото на информация е тясно свързано с правото на живот в здравословна среда, обществеността участие и позитивните задължения на държавата“.*

В петия раздел е разгледан общественият достъп до информация в сферата на здравеопазването при възникналата пандемия на заболяването коронавирусна болест 2019 (COVID-19).

Третата глава е от изключително значение тя е посветена на процесуалноправни аспекти на Закона за достъп до обществена информация.

Направен е анализ на актуални въпроси на съдебната практика на административните съдилища по Закона за достъп до обществена информация, разгледани законодателните предизвикателства пред достъпа до данни.

В **четвъртата глава** озаглавена „Експериментално проучване на възприятията на гражданите относно достъпа до обществена информация“ са представени резултати от емпирично изследване относно достъпа до информация.

Докторантът следва да бъде поздравен за интердисциплинарния подход и за проведеното проучване на общественото мнение в което се представят нагласите и оценките на гражданите относно упражняването на правото им на достъп до обществена информация, както и относно актуалните правни средства за достъп.

В обобщен графичен вид резултатите са представени в приложение към дисертационния труд, но също така авторът ги е разположил адекватно в самото изследване и представя анализ на получените резултати в контекста на теоретичните си дирения. Умелото съчетаване на теоретичното изследване с получените по емпиричен път данни дава възможност на докторанта да достигне до задълбочени изводи и да интерпретира успешно получените резултати от проведеното правно-социологическо изследване в контекста на социалните функции на достъпа до информация, което и дава възможност да разкрие различни аспекти от прилагането на ЗДОИ и неговата ефективност, както и да гради хипотези за перспективите за усъвършенстване.

Използваната **методика** е адекватна и е довела до качествен продукт.

В **заключението** авторът на дисертационния труд задълбочено и последователно е изложил изводите и научните приноси, до които е достигнал.

Актуалност и значимост на дисертационния труд

Актуалността и значимостта на представения труд е безспорна. Той е посветен на тема, която не за първи път се разглежда, но така детайлно не е разглеждана на плоскостта на административното право и административния процес. В допълнение значимостта на тази динамична тема е, че е разгледана и от гледна точка на съвременните предизвикателства на дигиталния свят и изкуствения интелект.

Основни научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа множество приносни моменти и новости. Най-напред трябва да се отбележи, че темата е значима и актуална и определено носи практически ползи. Научните резултати от представеният дисертационния труд могат да послужат като основа за една бъдеща законодателната дейност.

Конкретните научни и научно-приложни приноси, идентифицирани от дисертанта и с които сме съгласни са както следва:

Представен е актуален анализ на въпросите по прилагането на ЗДОИ и практиката на административните съдилища и СЕС през последните години, като разширява и допълва съществуващите вече доктринерни изследвания.

Изяснено е съвременното състояние и динамиката в развитието на достъпа до информация като разкрива взаимовръзките му с непрекъснато усъвършенстващите се

информационни технологии и процеси в сферата на електронното управление в Р България.

Идентифицирани са проблемите при достъпа до информация в областта на околната среда и здравния сектор се анализират в работата по един по-иновативен начин, както от материалноправен, така и от процесуалноправен аспект.

Формулирана е и е обосновава тезата за базовата роля на достъпа до информация като фактор за повишаване на ефективността и ефикасността в работата на административните органи, както и за предотвратяване на риска от корупционни практики.

Емпирично се доказва степента на удовлетвореност на гражданите по отношение на упражняването на правото им на достъп до обществена информация, както и относно актуалните правни средства за достъп. Приложените емпирични методи на правна социология предпоставят един по-съвременен анализ върху темата, както по материалноправните, така и по процесуалноправните въпроси от прилагането на закона

Критични бележки

Към труда могат да се отправят някои критични бележки, които не омаловажават неговите достойнства. На места в труда превес взема описанието за сметка на анализа, като това вероятно е било необходимо на автора с оглед на историческия и пространствен подход на изследвания проблем.

Публикации по темата на дисертационния труд:

Дисертантът представя списък със седем публикации, което надхвърля изискуемият брой, като някои от тях са в колективни издания заедно с публикации от утвърдени изследователи, а други са в уважавани международни издания, което само по себе си е атестат за тяхното качество.

Относно автореферата към дисертационния труд

Авторефератът на дисертационния труд е разработен в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. В него са изложени основните идеи и синтезираните изводи по дисертацията и отразява постигнатите резултати.

Заключение

Намирам представеният труд за завършено научно изследване по актуален въпрос, който съдържа анализ, обобщения и решения на научни и научно приложими проблеми, които биха могли да допринесат за решаването на практически проблеми.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, както и на вътрешните правила на Българската академия на науките и на Института за държавата и правото при БАН.

По изложените съображения считам, че мога да оценя положително представения труд и да подкрепя присъждането на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.6 Право, Научна област: 3. Социални, стопански и правни науки, на **ИВАЛИНА МАРИНОВА.**

София, ***Проф. д-р Надежда Йонкова:***

NADEZHDA GETSOVA YONKOVA

Digitally signed by NADEZHDA GETSOVA YONKOVA
Date: 2026.05.04 16:31:57 +03'00'

OPINION

by Prof. Nadezhda Getsova Yonkova MD –

Institute for State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences

for the dissertation of Ivalina Marinova - part-time PhD student at IDP

RELATED

SUBSTANTIVE AND PROCEDURAL ASPECTS OF THE ACCESS TO PUBLIC INFORMATION ACT

for the award of the educational and scientific degree "Doctor",
in the professional field 3.6. "Law"
in the Doctoral program "Administrative Law and Administrative Process"

By Order No. RD-09-44/01.04.2026 of the Director of the IDP at the Bulgarian Academy of Sciences, I have been appointed as a member of the Scientific Jury for the defense of the dissertation of **Ivalina Marinova** - a part-time PhD student at the IDP. By decision of the scientific jury, I have been assigned to submit an opinion.

General characteristics of the dissertation

The presented dissertation by PhD student Ivalina Marinova is on the topic "**Substantive and Procedural Aspects of the Access to Public Information Act".**

The work is 184 pages long and is structured into an introduction, four chapters, a conclusion and a bibliography. The bibliography includes 91 titles of scientific literature in Bulgarian and in a foreign language (of which 60 are in Cyrillic and 31 in Latin). It contains 12 tables and 8 figures.

The main objective of the study is to analyze the state and dynamics of access to information by conducting a thorough and comprehensive review of the relevant provisions of the Constitution of the Republic of Bulgaria and the Access to Public Information Act

The structure of the work is well balanced and is logically related to the main goals and tasks set and fully complies with the requirements of the provision of Art. 27, para 2, ex. 2 of the Regulations for the Implementation of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the specific requirements of the primary unit, specified in Art. 42,

para 3 of the Regulations on the terms and conditions for acquiring scientific degrees and for occupying academic positions in the Institute of Scientific Studies at the Bulgarian Academy of Sciences.

The first chapter , entitled "The Nature and Development of the Right of Access to Information", examines the evolution of the right of access to information in an evolutionary manner in international law, constitutional law and administrative law aspects. The work examines contemporary realities, paying attention to open data portals (single, central, public web-based information systems) that provide publication and management of information for reuse in the open, machine-readable format together with the relevant metadata.

The PhD student focuses on the challenges facing the guarantee of fundamental rights, incl. and the right of access to information, following the adoption of Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 establishing harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). The regulation introduces a comprehensive regulation of new technologies and language models, aims to promote the development of human-centric and trustworthy artificial intelligence, while ensuring a high level of protection of EU citizens' fundamental rights.

The second chapter is entitled "Substantive aspects of the Access to Public Information Act". Along with the detailed analysis of the substantive provisions, a review of the case-law of the European Court of Justice has been carried out, from which it is necessary to conclude that access to public information for the mass media is a key element in guaranteeing freedom of speech and the right to information, while at the same time it serves as a tool for transparency and public scrutiny over the activities of the media.

The second section of this chapter analyses the relationship between the right of access to information and the right to privacy and the processing of personal data. Emphasis is placed on the importance of the right of access of each person to the documents relating to him/her, also enshrined in Art. 41, item 2, letter "b" of the Charter of Fundamental Rights of the EU (2016/C 202/02).

The third section of this chapter deals with the protection of trade secrets when granting access to public information. Emphasis is also placed on the key role of the presumption of overriding public interest as a restriction on denials of access, including in the presence of personal data or trade secrets. The importance of trade secrets is important, especially in the

context of public procurement and the spending of public funds. The restriction of the right of access to public information for the purpose of protecting official public information and trade secrets, as well as in protecting the interests of the third party, is permissible in cases where there is no overriding public interest.

In the fourth section of the second chapter, attention is paid to and addresses the issues related to public access to environmental information and, as the dissertation notes, "*Access to environmental information is an independent and particularly significant area in which the right to information is closely related to the right to live in a healthy environment, public participation and positive obligations of the state".*

The fifth section discusses public access to information in the field of healthcare in the context of the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic.

The third chapter is of utmost importance, it is devoted to the procedural aspects of the Access to Public Information Act.

An analysis of current issues of the case law of the administrative courts under the Access to Public Information Act is made, the legislative challenges to access to data are examined.

The **fourth chapter**, entitled 'An experimental study of citizens' perceptions of access to public information', presents the results of an empirical study on access to information.

The PhD student should be congratulated for the interdisciplinary approach and for the public opinion survey carried out, which presents citizens' attitudes and assessments on the exercise of their right of access to public information, as well as on the current legal means of access.

In a summarized graphical form, the results are presented in an appendix to the dissertation, but the author has also placed them adequately in the study itself and presents an analysis of the results obtained in the context of his theoretical searches. The skillful combination of the theoretical research with the empirically obtained data enables the PhD student to reach in-depth conclusions and to successfully interpret the results of the legal and sociological research in the context of the social functions of access to information, which gives her the opportunity to reveal various aspects of the application of APIA and its effectiveness, as well as to build hypotheses about the prospects for improvement.

The methodology **used** is adequate and has resulted in a quality product.

In **conclusion,** the author of the dissertation has thoroughly and consistently stated the conclusions and scientific contributions he has reached.

Relevance and significance of the dissertation

The relevance and significance of the presented work is indisputable. It is dedicated to a topic that is not the first time it has been considered, but has not been considered in such detail on the plane of administrative law and the administrative process. In addition, the significance of this dynamic topic is that it is also considered from the point of view of the modern challenges of the digital world and artificial intelligence.

Main Scientific and Applied Scientific Contributions to the Dissertation

The dissertation contains many contributing moments and novelties. First of all, it should be noted that the topic is significant and relevant and definitely brings practical benefits. The scientific results of the presented dissertation can serve as a basis for future legislative activity.

The specific scientific and applied scientific contributions identified by the dissertation and with which we agree are as follows:

An up-to-date analysis of the issues related to the application of the APIA and the practice of the administrative courts and the CJEU in recent years is presented, expanding and complementing the already existing doctrinaire studies.

The current state and dynamics in the development of access to information are clarified, revealing its interconnections with the constantly improving information technologies and processes in the field of e-government in the Republic of Bulgaria.

Problems in access to information in the field of the environment and the health sector are identified and analyzed in a more innovative way, both from a substantive and procedural point of view.

The thesis of the basic role of access to information as a factor in increasing the effectiveness and efficiency in the work of administrative authorities, as well as in preventing the risk of corrupt practices, has been formulated and substantiated.

The degree of satisfaction of citizens with regard to the exercise of their right of access to public information, as well as with the current legal means of access, is empirically demonstrated. The applied empirical methods of legal sociology presuppose a more modern analysis on the topic, both on the substantive and procedural issues of the application of the law

Critical remarks

Some critical remarks can be made about the work that do not detract from its merits. In some places in the work, the description prevails at the expense of the analysis, and this was probably necessary for the author in view of the historical and spatial approach to the problem under study.

Publications on the topic of the dissertation:

The dissertation presents a list of seven publications, which exceeds the required number, some of which are in collective editions together with publications by established researchers, and others are in respected international journals, which in itself is a testament to their quality.

About the abstract to the dissertation

The abstract of the dissertation has been developed in accordance with the requirements of the Law on the Prevention of Corruption and Corruption and Corruption Act. It presents the main ideas and synthesized conclusions of the dissertation and reflects the results achieved.

Conclusion

I find the presented paper to be a completed scientific research on a topical issue, which contains analysis, generalizations and solutions to scientific and scientifically applicable problems that could contribute to the solution of practical problems.

The dissertation meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, as well as the internal rules of the Bulgarian Academy of Sciences and the Institute for State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences.

For the above reasons, I believe that I can positively evaluate the presented work and support the awarding of the PhD degree in the professional field 3.6 Law, Scientific field: 3. Social, Economic and Legal Sciences, to **IVALINA MARINOVA.**

Sofia, Prof. Dr. Nadezhda Yonkova:

NADEZHDA GETSOVA YONKOVA

Digitally signed by NADEZHDA GETSOVA YONKOVA
Date: 2026.05.04 16:33:24 +03'00'